

До спеціалізованої вченої ради Д 26.236.02
в Інституті держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України
за адресою: 01601,
м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Богатирьова Івана Григоровича на дисертацію Колба Івана Олександровича «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження відповідає спеціальності наукового пошуку. Робота виконана дисертантом у дослідницькому напрямі кримінально-виконавчої науки, що принципово обумовлює досягнення наукових результатів та є міцною платформою для нових наукових розробок взагалі та теорії кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології, зокрема.

Чи є актуальною сьогодні тема дослідження застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні? *Безперечно.* По-перше, в українській пенітенціарній науці за роки незалежності України це перша фундаментальна робота на рівні докторської дисертації за розглянутою темою. По-друге, застосування заходів вгамування до будь-якої особи, навіть правомірне, викликає значний резонанс серед людей як всередині окремо взятої держави, так і за її межами. По-третє, з прийняттям Верховною Радою України у 2014 році змін і доповнень до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засуджених до європейських стандартів, відбулися певні видозміни і в частині діяльності адміністрації установ виконання покарань Міністерства юстиції України, які зокрема, пов'язані із застосуванням до засуджених,

позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї (у нормах міжнародного права їх називають заходами приборкання засуджених).

Вивчення рукопису дисертації та автореферату Колба Івана Олександровича «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади», дає підстави говорити про те, що рецензоване дослідження виконане за актуальною тематикою, здійснено глибокий кримінально-виконавчий аналіз з обраної теми; зроблено достовірні висновки, сформульовано цінні в теоретичному та практичному плані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з питань застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні.

Ступінь обґрунтованості висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих в дисертації, та їх достовірність. Вивчення дисертації Колба Івана Олександровича «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади» у цілому показує, що докторант керується, враховує та виконує встановлені вимоги та рекомендації, які пред'являються до виконання докторських дисертаційних досліджень, дотримується методів та прийомів дослідження, пов'язує основні положення роботи з напрацьованими теоретичними та емпіричним матеріалом, поглибленим аналізом практики застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні, висунуті пропозиції сформульовані ним на належному науковому рівні.

За результатами дослідження сформульовано низку нових за змістом висновків, узагальнень і пропозицій, зокрема: *вперше*:

- здійснена характеристика застосуванням в Україні до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї у 1991-2018 р. р. У результаті встановлено, що основною правовою та фактичною підставою для здійснення силових дій персоналом УВП як у цілому, так і по кожному окремо взятому заходу вгамування

(фізичної сили, спеціальних засобів і гамівної сорочки) було вчинення засудженими, позбавленими волі, фізичного опору та проявів буйства, що має безпосереднє відношення та є, одночасно, відображенням їх характеру, та відносин, що склались на той час між цими двома суб'єктами кримінально-виконавчих правовідносин;

- встановлено особливості застосування заходів вгамування до засуджених, позбавлених волі, персоналом спеціалізованих підрозділів ДКВС України, а саме – проведений аналіз дав всі підстави стверджувати, що однією з умов, яка негативно впливає на стан цієї діяльності, є залучення до неї воєнізованих формувань ДКВС України, правові засади якої не мають достатніх умов і гарантій на рівні закону, а регулюються відомчими нормативно-правовими актами;

- розкрито зміст фонових явищ та їх вплив на практику застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування, до яких віднесені: наявність у цих осіб значної кількості заборонених для збереження та користування у колоніях предметів і речовин; наявність у середовищі засуджених значної кількості осіб, які мають різноманітні відхилення від психіки; низький рівень службової дисципліни персоналу колоній; постійні спроби окремих осіб ззовні передати (транспортувати будь-яким способом) засудженим, які відбувають покарання у колоніях, заборонені предмети та речовини; вплив на правову свідомість і культуру засуджених норм, правил, традицій кримінальної субкультури;

- з'ясовано зміст та сутність поняття «заходи вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі», а також аргументовано, що точне і повне з'ясування соціально-правової природи даної діяльності персоналу колоній та чітке визначення алгоритму дій при цьому дасть можливість знизити вірогідність вчинення неправомірних дій персоналу ДКВС України з означених питань і запобігти більш суспільно небезпечним наслідкам для сфери виконання покарань у випадках перевищення службових повноважень з боку цих осіб;

- доведена роль вербальних методів у запобіганні застосуванню до засуджених заходів вгамування, а саме – без володіння та умілого використання персоналом УВП у своїй службовій діяльності зазначених методів досить складно запобігати застосуванню до засуджених таких заходів, а ігнорування потенційних можливостей цих методів у спілкуванні із засудженими, позбавленими волі, не тільки не дозволяє цивілізовано вирішувати конфлікти, що виникають при цьому, але й ефективно їх припиняти на стадії попередження про можливість застосування до правопорушників відповідних заходів вгамування;

- розроблено проект Концепції про правові підстави, порядок та умови застосування в Україні до засуджених до покарання у виді позбавлення волі фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї, яка має бути схвалена на рівні Кабінету Міністрів України, метою якої є затвердження практичних засад діяльності правоохоронних органів України на основі ідеології винятковості таких дій з боку осіб, які безпосередньо застосовують визначені у законі заходи вгамування до засуджених у місцях позбавлення волі, а також формування особливої психології у них при реалізації своїх службових повноважень з означених питань;

- розроблено проект Інструкції про порядок застосування до засуджених, позбавлених волі, фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї, яка має бути затверджена на рівні центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань України, метою якої є розширення тлумачення змісту правових підстав такої діяльності персоналу колоній у межах змісту та вимог тих нормативно-правових актів, які регулюють це питання, а також здійснення фіксації та інших дій щодо документування протиправної поведінки засуджених та факту застосування до цих осіб заходів вгамівного характеру;

- сформульовані науково обґрунтовані теоретичні, правові та практичні засади, що стосуються практики застосування заходів вгамування до

засуджених у місцях позбавлення волі, які у виді порівняльної таблиці спрямовані у відповідний Комітет Верховної Ради України, та пов'язані з видозміною ст. ст. 105-106 КВК, а також Законів України «Про державну кримінально-виконавчу службу України» і «Про попереднє ув'язнення». (с.14-17 дисертації та с. 6-8 автореферату)

Варто також звернути увагу і на апробацію результатів дослідження Колба Івана Олександровича, який основні положення роботи оприлюднював на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних заходах протягом шести років, що свідчить про послідовність, аргументованість викладення автором матеріалу дослідження (с. 30-32 автореферату).

У **вступі** докторантом вірно обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи, визначено мету й завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, зазначено про їх апробацію, а також вказано структуру й обсяг дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, логічно об'єднаних у 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (686 найменувань на 76 сторінках) та 11 додатків на 90 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 553 сторінки, з них основний обсяг тексту – 383 сторінки.

Розділ 1 «Теоретичні та методологічні засади дослідження змісту діяльності, пов'язаної із застосуванням до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан дослідження у науці проблем, що стосуються питань застосування в Україні до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї»* дисертантом вірно визначено періоди формування правових засад та наукової думки з питань, що стосуються застосування в Україні до засуджених, позбавлених волі, визначених у законі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї. Варто погодитися із дисертантом, що на нормативно-правовому,

організаційному, науковому та інших рівнях (доктринально-прикладних) належних засад застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї в Україні не створено. Підтримуємо також позицію І.О. Колба про правильність визначення змістовних елементів предмета дослідження, які на теоретичному рівні, включаючи дисертаційний, в повній мірі не розроблялися.

У підрозділі 1.2 «Методологія дослідження змісту діяльності пов'язаної із застосуванням до засуджених, позбавлених волі, визначених у законі заходів вгамування» сформульовано авторське поняття «методологія дослідження змісту діяльності, пов'язаної із застосуванням до засуджених, позбавлених волі, визначених у законі заходів вгамування», під якою у цій роботі розуміється система методів, прийомів і засобів наукового пізнання, яка складається з комплексу апробованих на практиці найбільш раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення, що використовуються на правильне вивчення змісту соціально-правової природи зазначеного суспільного явища. Виходячи із результатів використання у даному дослідженні відповідних методів пізнання, дисертантом вірно обрана методологія конкретного наукового пошуку, що дозволило йому створити ефективні та оптимальні умови для пізнання змісту, об'єкта і природи наукової розробки.

У підрозділі 1.3 «Міжнародно-правові підходи та практика застосування за кордоном до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» дисертант піддав ґрунтовному аналізу зміст міжнародно-правових актів, що стосуються застосування до засуджених у місцях ізоляції заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї та здійснена їх класифікація на: а) загального спрямування (Загальна Декларація прав людини; Декларація прав дитини; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права; ін.), в яких визначені загальні принципи і підходи, які регулюють питання встановлення правообмежень для засуджених; б) спеціального характеру (Міжнародні стандартні правила поведіння із засудженими; європейські пенітенціарні правила; Мінімальні

стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх; ін.); в) безпосереднього змісту (Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку; Принципи медичної етики; Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином; ін.). Водночас, дисертанту вдалося провести компаративіський аналіз застосування заходів вгамування у таких зарубіжних країнах, як: (Республіка Білорусь; Російська Федерація; Казахстан; Республіка Польща; Німеччина; Франція; Китайська Народна Республіка; Японія; Іспанія; ін.). Однак, досвід якої країни варто було б використати для вітчизняної пенітенціарної системи автор не визначив.

Розділ 2 «Поняття, зміст та правові засади застосування в Україні до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Поняття заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі» автором дисертаційної роботи вірно з'ясовано сутність та сформульовано авторське поняття заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі, під якими розуміються закріплені у законі засоби психічного та фізичного впливу, які здійснюються персоналом органів та установ виконання покарань щодо правопорушника з числа осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, з метою припинення протиправних діянь, вчинення яких є правовою та фактичною підставою для їх застосування. На підставі результатів аналізу системоутворюючих ознак, що складають зміст даного поняття, дисертантом розроблено проект Інструкції про порядок застосування до засуджених, позбавлених волі, фізичної сили, спеціальних засобів і зброї, яка не сьогодні відсутня у сфері виконання покарань та що обумовлює на практиці вчинення персоналом ДКВС України різноманітних правопорушень з цих питань (перевищення меж необхідної оборони, затримання злочинця; катування; перевищення влади або службових повноважень тощо).

У підрозділі 2.2 «Види заходів вгамування та їх характеристика» вірно визначено види заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі, та наведена їх характеристика. Встановлено, що важливість оцінки тактико-тактичних даних зазначених заходів обумовлена низкою обставин, пов'язаних з необхідністю: а) визначення ефективності дії тих чи інших заходів вгамування та їх потенційних можливостей щодо припинення правопорушень, вчинення яких є правовою підставою для їх застосування; б) встановлення конкретного виду заходу вгамівного характеру, який може бути застосований у тій чи іншій ситуації, тобто адекватності дій персоналу колоній у таких випадках; в) обґрунтування запобіжності впливу тих чи інших заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі, при їх демонстрації правопорушнику як засобів попередження перед безпосереднім їх застосуванням, до правопорушника тощо.

У підрозділі 2.3 «Правові засади застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї» вірно з'ясовано сутність та зміст поняття «правові засади застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки і зброї» та сформульовано його авторський варіант, а саме – це сукупність законодавчих актів, що встановлюють принципи, умови та порядок діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби та інших правоохоронних органів України, пов'язаної із припиненням протиправної поведінки осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, у конкретно визначених у нормах права випадках, а також подальші дії, які зобов'язані здійснити зазначені суб'єкти вгамування у подальшому. З метою удосконалення правового механізму з означеної проблематики дослідження розроблено низку науково обґрунтованих пропозицій у цьому напрямі.

Розділ 3 «Сучасний стан, структура, рівень та тенденції застосування в Україні до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Загальна характеристика діяльності, пов'язаної із застосуванням до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї у 1991-2018 р.р.» вірно встановлено три періоди застосування персоналом УВП до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичної сили, спеціальних засобів і гамівної сорочки, у 1991-2018 р.р. Ми поділяємо позицію дисертанта, що з 2017 р. по даний час, коли така інформація знову стала недоступною через припинення публікування службових бюлетенів та відсутність її на офіційному сайті Адміністрації ДКВС України, що не тільки суперечить принципам кримінально-виконавчого законодавства (ст. 5 КВК та ст. Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»), але й змісту сучасної кримінально-виконавчої політики України, зорієнтованої на приведення умов виконання та відбування покарань до європейських мінімальних стандартів.

У підрозділі 3.2 «Особливості застосування заходів вгамування до засуджених, позбавлених волі, персоналом спеціалізованих підрозділів ДКВС України» автором розкрито сутнісні проблеми, що стосуються діяльності в установах виконання покарань відповідних воєнізованих формувань (територіальних (міжрегіональних)) сил та груп швидкого реагування УВП і СІЗО. До речі ватро підтримати думку І.О. Колба про те, що в основу підготовки та підвищення кваліфікації персоналу спеціалізованих підрозділів ДКВС України мають бути покладені в обов'язковому порядку два складових елементи: 1) вміння персоналу володіти вербальними методами та методами переконання; 2) досконалі знання ними основних прав і свобод людини та громадянина, а також правовим постулатом про те, що життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю, які визначають зміст і спрямованість будь-якої демократичної держави.

У підрозділі 3.3 «Фонові явища та їх вплив на практику застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» дисертантом визначено наступні групи фонових явищ у місцях позбавлення волі, які сприяють вчиненню засудженими правопорушень, що виступають правовими підставами для застосування щодо них заходів вгамування, а саме: 1) наявність у засуджених, позбавлених волі, значної кількості заборонених для збереження та користування у колоніях заборонених предметів і речовин; 2) наявність серед засуджених значної кількості осіб, що мають різноманітні відхилення від психіки; 3) низький рівень службової дисципліни персоналу колоній; 4) постійні спроби окремих осіб ззовні передати (транспортувати будь-яким способом) засудженим, які відбувають покарання у колоніях, заборонені предмети і речовини; 5) вплив на правову свідомість і культуру засуджених норм, правил, традицій кримінальної субкультури.

Розділ 4 «Зміст державної політики у сфері виконання покарань, стан її реалізації через забезпечення безпеки у колоніях та громадський контроль за цією діяльністю в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 «Сучасний стан державної політики у сфері виконання покарань України та її вплив на практику застосування заходів вгамування до засуджених» дисертантом вірно визначено сучасний стан державної політики у сфері виконання покарань України та її вплив на практику застосування заходів вгамування до засуджених, позбавлених волі. Зокрема, за результатом проведеного аналізу сучасних нормативно-правових актів та проектів, що стосуються змісту даної політики (Закону України «Про Національну безпеку»; Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України; Національної стратегії у сфері прав людини; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки; інших) зроблено висновок про те, що, не дивлячись на їх назви пенітенціарного характеру, в Україні й надалі на законодавчому та інших нормативно-правових рівнях, а також на практиці продовжує

домінувати кримінально-виконавча, а не пенітенціарна доктрина, яка є визначальною у країнах ЄС.

У підрозділі 4.2 «Застосування засобів вгамування – як один із заходів забезпечення безпеки у місцях позбавлення волі» дисертантом сформульовано авторське визначення поняття «право на особисту безпеку у місцях позбавлення волі», під яким слід розуміти міру можливої поведінки усіх суб'єктів та учасників кримінально-виконавчих правовідносин під час виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі, що визначено на нормативно-правовому та особистісному рівнях як та, яка забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, а також здійснено науковий аналіз його системоутворюючих ознак. Встановлено, що здебільшого небезпека в місцях позбавлення волі має прихований характер і перетворюється в реальну небезпеку за наявності таких умов: а) небезпека реально існує; б) суб'єкти чи учасники кримінально-виконавчих правовідносин перебувають в зоні небезпеки; в) ці особи не мають ефективних засобів захисту та не використовуюють їх; г) зазначені засоби є неефективними.

У підрозділі 4.3 «Вплив громадського контролю на практику застосування заходів вгамування до засуджених, позбавлених волі» автором встановлено, що на сьогодні громадський контроль за практикою застосування до засуджених, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї на нормативному рівні у кримінально-виконавчому праві України не визначений, а ті потенційні можливості, що закріплені в законах, що стосуються в цілому цивільного контролю за правоохоронною системою, у реальних кримінально-виконавчих правовідносинах майже не реалізуються. Все це, в кінцевому результаті, не дозволяє виявляти глибинні детермінанти, що пов'язані із формуванням протиправної поведінки, яка є підставою для застосування до них відповідних заходів вгамування, а також психологією дій персоналу органів та установ виконання покарань у таких ситуаціях,

прийняттям адекватних рішень при цьому та проявів гуманізму після припинення правопорушень і злочинів з боку винних осіб, у тому числі й шляхом надання останнім своєчасної медичної допомоги.

Розділ 5 «Головні шляхи удосконалення практики застосування заходів вгамування в Україні до засуджених, позбавлених волі» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 5.1 «Роль вербальних методів у запобіганні застосуванню до засуджених заходів вгамування» автором вірно визначено роль вербальних методів у запобіганні застосуванню до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування. Зокрема, встановлено, що закріплений у кримінально-виконавчому законодавстві порядок попередження про застосування персоналом колоній до засуджених у місцях позбавлення заходів вгамівного характеру, не в повній мірі співпадає із змістом аналогічних нормативно-правових актів з цих питань, які стосуються діяльності інших правоохоронних органів, а тому об'єктивно потребують уніфікації.

У підрозділі 5.2 «Деякі заходи щодо підвищення рівня професійної готовності персоналу колоній до запобігання та застосування заходів вгамування до засуджених» автором встановлено зміст заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної готовності персоналу виправних і виховних колоній до запобігання та застосування заходів вгамування до засуджених, позбавлених волі. Виходячи з цього та з метою удосконалення зазначеної практики в УВП, у даній роботі розроблено проект Концепції про умови та порядок застосування до засуджених у місцях позбавлення волі фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї.

У підрозділі 5.3 «Зміст державного контролю, його види та напрями удосконалення за практикою застосування до засуджених заходів вгамування» визначено зміст державного контролю та його види, що безпосередньо стосуються проблем застосування до засуджених, позбавлених волі, фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та

зброї. Встановлено, що до умов, які негативно впливають на практику застосування заходів вгамування у місцях позбавлення волі, відносяться і ті що: 1) закріпивши у законі зазначений перелік державних органів та посадових осіб, які вправі контролювати зміст кримінально-виконавчої діяльності, законодавець звужив їх кількість до двох (Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та прокурора) у тих випадках, коли це стосується питань застосування фізичної сили, спеціальних засобів, гамівної сорочки та зброї до засуджених, позбавлених волі; 2) низький рівень прокурорського нагляду за додержанням законів в органах та установах виконання покарань при виконання судових рішень у кримінальних справах, який, у першу чергу, обумовлений новим змістом діяльності прокуратури, що закріплений в КВК та Законі України «Про прокуратуру», а саме – на ці державні органи законодавець не поклав на сьогодні зобов'язання щодо виявлення причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів і правопорушень, а також реагування на такі факти відповідними законними заходами; 3) формальний зміст відомчого контролю у сфері виконання покарань, який в умовах кадрової плинності, неуккомплектованості персоналом найбільш важливих підрозділів УВП (охорони, нагляду, безпеки, т. ін.) та інших наявних проблем (значної віддаленості міжрегіональних органів ДКВС України від територіальних УВП), зводиться по суті до констатації фактів порушення прав людини і громадянина в місцях позбавлення волі, включаючи й шляхом протиправного застосування до засуджених заходів вгамування, а не до запобігання зазначеним явищам та іншим тяжким наслідкам такої діяльності з боку персоналу УВП.

Отже, вивчення дисертації показує, що в роботі відповідно до аналізованих завдань дослідження надано ґрунтовний аналіз застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених, які відбувають покарання в УВП; обґрунтовано та запропоновано нові теоретичні та прикладні положення, які розв'язують поставлену докторантом мету наукового пошуку.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану роботу, необхідно вказати на наявність у ній певних дискусійних питань, недостатньо аргументованих положень, які варто усунути під час публічного захисту.

1. У підрозділі 1.3 *«Міжнародно-правові підходи та практика застосування за кордоном до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування»* автором з'ясовано зміст міжнародно-правових актів, що стосуються застосування до засуджених у місцях ізоляції заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї та здійснена їх класифікація. А також зазначено, що виходячи з отриманих результатів дослідження, обґрунтована необхідність доповнення чинного КВК відповідними положеннями і нормами міжнародно-правового змісту (с. 71-74 дисертації та с. 13 автореферату) Однак, якими саме положеннями і нормами дисертант не зазначає. Не наведено їх оформлення і у висновках до першого розділу дисертаційної роботи. Поряд з тим, у загальному висновку до дисертації І.О. Колб пропонує доповнити ст. 106 КВК ч. 6 та ч 7.

2. У підрозділі 2.1 *«Поняття заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі»* автором дисертаційної роботи (с. 105-122 дисертації та с. 13 автореферату) сформульовано науково обґрунтований алгоритм дій персоналу органів та установ виконання покарань у випадках застосування до правопорушників визначених у законі заходів вгамування, в основі якого покладено принципи законності, гуманності, справедливості та поваги до прав людини і громадянина. Водночас, дисертантом у змісті даного підрозділу принципи законності, гуманності, справедливості та поваги до прав людини і громадянина, які повинні лежати в алгоритмі дій персоналу органів та установ виконання покарань у випадках застосування до правопорушників визначених у законі заходів вгамування розкриті поверхово, що вимагає від дисертанта під час публічного захисту дане зауваження спростувати або усунути.

3. У змісті підрозділу 3.3 «Фонові явища та їх вплив на практику застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування» (с. 244-261 дисертації та с. 16 автореферату) автором визначено п'ять груп фонових явищ у місцях позбавлення волі, які сприяють вчиненню засудженими правопорушень, що виступають правовими підставами для застосування щодо них заходів вгамування. Із чотирма з них ми однозначно погоджуємося. Що стосується п'ятого фонового явища вплив на правову свідомість і культуру засуджених норм, правил, традицій кримінальної субкультури ми не поділяємо її з дисертантом. Свою позицію ми обґрунтовуємо тим, що дане фонове явище не може виступати правовою підставою для застосування до засуджених в місцях несвободи заходів вгамування. Дана кримінальна субкультура – це духовні та матеріальні цінності окремої групи засуджених, які регламентують і впорядковують свій спосіб життя, поведінку та злочинну діяльність під час відбування покарання. Чи можна вважати підставою застосування до засуджених, як підтримують субкультуру в установі виконання покарань (якщо вона до речі, є) заходів вгамування. Думаю ні. Але у випадку вчинення такою категорією засуджених нового злочину в місцях несвободи можна припустити її існування.

4. На (с. 258-261 дис) І.О. Колб розглядає також інші фонові явища які впливають на практику застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування такі як: щорічне недофінансування органів та установ виконання покарань з Державного бюджету України до необхідних потреб; високий рівень суїциду серед засуджених і ув'язнених; наявність у середовищі засуджених хворих на ВІЛ/СНІД; фізична та моральна зношеність засобів охорони та нагляду, що застосовуються для забезпечення правопорядку в УВП і СІЗО; високий рівень безробіття у місцях позбавлення волі та низькі заробітки засуджених через застарілість (моральну, фізичну, технологічну тощо) основних засобів виробництва на підприємствах УВП; високий рівень смертності та захворювань ув'язнених і засуджених, до покарання у виді позбавлених волі; низький рівень загальноосвітнього розвитку засуджених,

позбавлених волі тощо. Чи можна дані фонові явища розглядати, як вплив на практику застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів вгамування? Ми вважаємо, що ні. Вони за своєю сутністю і змістом виступають причинами та умовами не належного функціонування УВП. До речі, у авторефераті ці фонові явища автором не висвітлено. І хоча дане зауваження є дискусійним на його варто дисертанту звернути увагу.

5. У підрозділах дисертаційного дослідження (2.1, 2.3. 4.2 с. 13,14,17 автореферату) І.О. Колб запропонував авторські визначення: *«заходів вгамування, що застосовуються до засуджених, позбавлених волі»*; *«правові засади застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї»*; *«право на особисту безпеку у місцях позбавлення волі»*; однак у новизні ним на жаль, дані поняття не відображено, що суттєво звужує її зміст.

Інші виявлені в дисертації положення дискусійного характеру не несуть у собі великої науково-практичної значимості.

Висновок щодо докторської дисертації.

Дисертаційна робота Колба Івана Олександровича «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених в Україні: теоретичні, правові та практичні засади» є завершеною, кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто автором, містить висунуті ним раніше не захищені наукові положення та отримані нові науково обґрунтовані теоретичні результати в галузі кримінально – виконавчого права, що у сукупності розв'язують важливу науково-теоретичну та прикладну проблему застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених, позбавлених волі в Україні.

Дисертація повністю відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, передбаченим пунктами 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, основним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій й іншим керівним документам Міністерства освіти і науки України, а сам

автор – Колб Іван Олександрович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**Професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки**

І. Г. Богатирьов

29 листопада 2019 р.
м. Ірпінь

